

Rekreace a lidová výchova.

Lidová výchova stále více si uvědomuje význam rekreace pro život moderního člověka. Není proto zjevem náhodným, že v posledních letech značná pozornost jest věnována otázce jak užití kempingu pro letní osvětové školy. Po válce nastal pochopitelný odklon veřejnosti od vžitého systému osvětové práce. Změnilo se mnoho okolo nás a tempo života si vyžadovalo všude korekcí. Proto i Masarykův lidovýchovný ústav v posledních letech zreorganisoval svoji Husovu školu; postavil ji na nový základ a systém přednášek zaktualisoval, zdynamisoval. Dnes věnuje lidová výchova rekreaci značnou pozornost, a na příklad letním školám v přírodě věnuje nyní M. L. Ú. zvláštní anketu.

Pojem rekreace nesmíme ztotožňovati se slovem odpočinek. Odpočinek znamená úplný klid jak těla, tak všech orgánů (očí, mozku). Rekreace jest oddech; oddechem po duševní práci může býti práce fyzická; oddechem po práci fyzické (jak to často pozorujeme) může býti zájem o věci kulturní, na příklad účast na večerních školách a kursech. Oddechem po duševní práci, která se stala mechanickou (nezřídka tomu tak bývá u práce kancelářské), může býti duševní činnost tvůrčí nebo organizační. Nejde však jenom o toto; mnohý člověk se domnívá, že by se hodil ještě k něčemu jinému nežli k tomu co dělá každý den. Nespokojenost, nervosnost, skleslost a nuda, s nimiž se tak často u lidí setkáváme, jsou nezřídka výsledkem marného úsilí (resp. nevyjasnění vnitřní potřeby) najít si činnost, v níž bychom mohli projevit sebe. Úkolem moderní osvěty jest ukázati zájemci co by potřeboval, aby nabyl vnitřní rovnováhy. Dobře organizovaný program podniků kulturních přispěje mnohým lidem v jejich vývoji duševním. Lze říci, že únava a nechť k práci nezřídka nevzniká z přepracování jako spíše z toho, že lidé nemají možnosti konati to, k čemu mají vnitřní dispozice. Tato únava bude růsti a šířiti se s rostoucím tempem života a menší svobody ve volbě povolání. Lze říci, že u činnorodého, konstruktivního a vnitřně celého člověka pocit spokojenosti s sebou samým vznikne teprve tehdy, když má možnost všechny své složky (fyzické i duševní) rozvinouti, upotřebiti, uplatniti a chcete-li, zdravě unaviti.

Ve Spojených státech severoamerických již před světovou válkou kulturní korporace věnovaly pozornost organizaci letních táborů v přírodě; zde účastníci trávili svoji dovolenou, věnujíce se sportům a osvětění. Čím dále tím více bylo pozorováno, že zájem o letní tábory jest výsledkem něčeho zcela jiného, nežli okamžité módy. S rostoucím tempem každodenního shonu vzniká v lidech přání zlomit aspoň na čas s každodenní prací a zmizeti někam, kde by člověk mohl se věnovati více sobě — žít vnitřně.

Jest pozoruhodné, že na myšlenku v praxi nejproveditelnější přišly americké dělnické osvětové spolky. Kampové školy tam vznikaly obyčejně z iniciativy menších kroužků lidí, kteří někde v horách při vodě, pokud možno v lecích, zakupovali pozemky, postavili napřed stany, potom zrobili sruby, později přistavovány dílny a kempová škola byla hotova. Jedna místnost ve srubu byla společnou ložnicí — za teplých nocí spalo se na verandě — jiná přednáškovou síní s nezbytným přijímačem rozhlasu

a gramofonem. Kampové školy byly zde vlastně místy, kde dělník trávil svoji dovolenou. Jinak nezřídka škola byla hospodářstvím, zaměstnávajícím několik lidí a vydržovala se tak sama. Odborové a družstevní organizace rychle pochopily dalekosáhlé možnosti takových škol v přírodě. Vzniká program, kde den jest rozdělen mezi zdravou fysickou práci, hru, a přednášky.

V Evropě kulturní práce dlouho byla jaksi mysticky přísná, málo pružná a proto mnohé odradila. Ale i tu dnes nastává obrat. V Německu — obdobně jako u nás — podniky rekreační svého času poměrně těsně souvisely s akcemi popularisujícími hudbu, divadlo a film. Hnutí pro letní kempy a tábory v přírodě se projevilo v Evropě znatelněji teprve po světové válce. V Německu hlavní pozornost se věnuje mládeži a dospívajícím. Zmíníme se tu blíže o letních školách, které jsou pro německé poměry nejvýznačnější a pro naše poměry nejbližší.

Volkshochschulheim Schloss Sachsenburg — jak zní oficiální titul první z nich — jest vlastně vyšší škola lidová internátního typu. Náleží svazu vysokých škol lidových v Sasku. Škola jest umístěna v zámku ležícím na úpatí Krušných Hor u Frankenbergu a pořádá ročně dva čtyřměsíční kursy pro mladé pracující lidi ve stáří od 20—30 let. První kurs trvá od 1. března do 30. června a druhý od 15. srpna do 15. prosince. Škola byla založena v roce 1926. Prostředky hmotné poskytuje hlavně podpora saského státu, z menší části též školné žactva. V každém kursu jest buď 30 mužů nebo třicet žen. Na škole jsou trvale zaměstnáni dva učitelé, pro školu pro ženy jest přibrána jedna učitelka.

O účelu instituce mluví stanovy spolku školy takto: „Tvůrci školy si byli vědomi, že škola ponechává mladého člověka bez informací o skutečném životě. Zklamání v povolání, otázky lásky, manželství, politika, nejistota a pochyby ve věcech náboženských, kolísání mezi radikalismem a resignací, to vše žádá, aby dvacetiletému člověku, který s pocitem odpovědnosti má vstoupiti do života, byla poskytnuta možnost klidu a soustředění. Škola dovoluje mladým lidem, aby soustředěně se věnovali studiu toho, co je zajímavé. Lidovýchovný domov nemá býti nějakou konkurencí osvětové práci v městech, doplňuje ji však tím, co město nikdy nemůže dáti.“ Práce mládeže tu není jenom duševní; každý žák věnuje denně dvě hodiny ústavu (tak zv. pracovní povinnost). Žáci pracují též fysicky a to 2—3 hod. denně na zahradě, v kuchyni a domě. Jest to příspěvek na školu, protože částka, kterou žák platí za 120 dní pobytu a která se rovná mzdě za 40 dní práce ve vlastním zaměstnání nestačí udržeti školu. Žáci mají k dispozici čítárnu, knihovnu, hřiště, přilehlé lesy a krásná koupaliště. Mladí lidé žádající za přijetí musí se vykázati lékařským vysvědčením, jakož i výkazem o dosavadním svém životě a práci.

Obdobným druhem školy jest t. zv. Haus Hainstein; tento — původně královský — zámek byl věnován státem saským, aby v něm byla zřízena vzorná lidová škola. Místo jest v letní době léčebnou, v zimě jest tu vysoká škola lidová pro mladé lidi. Škola leží na úpatí Duryňského lesa. Ideou jest opět možnost v tichu a klidu se věnovati sobě. Škola nesleduje účel prohloubiti odborné vzdělání nebo umožniti změnu povolání. Mladým lidem má tu býti dána možnost zabývat se hlubšími otázkami života a ujasniti si svůj světový názor. Učebními předměty jsou politické a právní vědy, úvod do literatury a dějiny německého národa. Vyučování se děje na podkladě seminárním. Účelem školy jest spíše žáku ukázati jak se učiti, nežli podávati mu znalosti hotové. Škola hostí též různá hnutí, která si tu pořádají své letní krátkodobé kursy.

Na poněkud jiném základě jsou založeny letní školy rakouské. Vídeňská osvětová korporace Volksbildungsverein založila svoji letní školu r. 1923 na pronajatém pozemku na známém výletním místě v Hütteldorfu u Vídně. Škola, prostorná dřevěná budova, jest postavena při vlastním koupališti; k dispozici žáků jest velká zahrada a hřiště. Škola jest otevřena pouze v letních měsících. Snahou tvůrců školy bylo odvésti lid

z města a vésti jej vedle rekreace též k poznání přírody. V programu školy jsou přednášky z přírodních věd (zoologie, botaniky, mineralogie, geologie, astronomie, fyziky, chemie), zdravotnictví a hygieny sportu a tělesné výchovy. Přístup do letní školy mají pouze žáci Volksbildungsvereinu; tráví zde vlastně svoji dovolenou, rozdělenou mezi sport, vycházky a přednášky na volném vzduchu.

Letní škola, náležející jiné kulturní vídeňské korporaci, tak zv. Volksheimu, leží při řece Litavě u Semerinku. Škola jest otevřena od počátku června do konce srpna a jest vlastně letním ppensionátem se zvláštními úkoly. Pense činí přibližně 25 Kč denně. Škola může pojmouti 80—120 osob. Ženy kursistky mají většinu (jest jich obyčejně přes 50% přítomných). Stejně jako u výše zmíněné školy i zde návštěvníci vlastně tráví v kampu svoji dovolenou. Rozvrh hodin obsahuje vycházky, tělocvik, koupání, sport, praktické kursy přírodních věd a astronomii.

Letní kampingové školy jsou v lidové výchově novinkou, která si rychle získává přívrženců i u nás. Osvětové činitele vede k tomuto novému prostředku lidové výchovy snaha, získati další vrstvy lidu kulturním zájmům. Začínáme dnes více spojovati studium a rekreaci, znalost života a přece jen užší styk s přírodou. Nelze říci, že by u nás pro věc nebyla zralá půda. Myšlenkou letních škol se aktivně zabývaly Dělnická Akademie a Ústřední škola dělnická z osvětových spolků dělnických. Letní kempy zařizuje u nás řada odborových organizací (nezřídka ve vlastních táborech a domech), tábory pořádal Sokol, DTJ, Jednotý svaz soukr. a veř. zaměstnanců, YMCA, YWCA a jiných více. Dosud u nás neprovedená lesní reforma dovolí, aby korporace, zajímající se o tento poměrně velmi levný a při tom účinný způsob kulturní a sociálně-rekreační práce, mohly věnovati pozornost myšlence rekreačních letních táborů.
